Some Documents on the History of Cochin

BY

K. A. NILAKANTA SASTRI, M.A.

[A paper read at the Public Meeting of the Fifteenth Session of the Indian Historical Records Commission held at Poona in December 1938.]

PRINTED BY THE MANAGER, GOVERNMENT OF INDIA PRESS, SIMLA.
1939.

Some Documents on the History of Cochin.

(By K. A. Nilakanta Sastri, M.A.)

The Cochin State Manual contains the statement: 'The first mention of Cochin, so far as known at present, is made, sixty years after the formation of the harbour, by Ma Huan, a Chinese Mahomedan attached to the suite of Cheng Ho',[1] and cites the summary of Ma Huan's account given by Geo. Phillips in the JRAS, 1896, pp. 341-4. Ma Huan's work was first published in 1451 though his visit to Cochin took place earlier[2]. And there was another writer in the suite of Cheng Ho, though we do not know in what capacity he accompanied the mission. His name was Fei Sin. His notice of Cochin was published earlier than that of Ma Huan.

Cochin is usually taken to have come into existence in 1341 A.D., the era of Pudu Vaippu (new deposit). And the city is referred to by its name Ku-chi first in relation to Cheng Ho's celebrated voyages. This famous eunuch commander of the Chinese armadas visited Cochin and its neighbourhood more than once, and the occasions of his visit as determined by the most recent researches of Duyvendak and Pelliot may be noted here.

1407. Cheng Ho left Calicut for China sometime after 8th February 1407, after his visit to that place[3] in the course of his first voyage in the Southern and Western Seas.

(?) 1410. Second visit to the Malabar coast in the course of the second mission (1409-11). Cochin specially mentioned as one of the places visited. Fei Sin was in this mission.

(?) 1413. Third visit to Malabar coast in the third mission (1412-15). Cochin, Calicut and Maldives are named among the countries visited. Cheng Ho went past India for the first time in this voyage and visited Ormuz in the Persian Gulf. Ma Huan took part in this voyage, but not Fei Sin. This was the first visit of Ma Huan to Cochin[4].

(?) 1417. Fourth voyage of Chen Ho (1416-19) reaching up to Africa. Neither Ma Huan nor Fei Sin formed part of this mission. And we can infer the states visited by Cheng Ho in this voyage only from the general statement in the Ming annals that on this occasion Cheng Ho was asked by the Emperor to accompany the envoys of different countries then present in China back to their homes, and among the countries that had sent embassies to China in 1416 were Aden, Ormuz, Calicut and Cochin[5].

1421-2. The fifth voyage of Cheng Ho in which Ma Huan seems to have participated. This must have been a very rapid voyage, for though its duration is little more than a year and a half, it

---

1 Page 2.

2 Duyvendak *Ma Huqu Re-examined* (Amsterdam, 1933).

3 T'oung Pao 1933, p. 276 *n.* 1.

4 The statement in the Cochin State Manual (p. 44) that Ma Huan's first visit was in 1409 is now obsolete.

5 T.P. 1933, p. 295.

touched Djofar in Arabia and Mogodishu in E. Africa, and as a result of it fifteen states including Calicut, and possibly Cochin, sent embassies to China.

The sixth voyage was a short one (1424-5) and of no interest to us as it did not come to India. The seventh and last voyage of Cheng Ho is important. Both Fei Sin and Ma Huan were in it. Thus,

(?) 1432. Last visit of Cheng Ho, Fei Sin and Ma Huan in the course of the seventh voyage (1431-33). No fewer than twenty countries were visited on this occasion including Maldives, Quilon, Cochin, Calicut, Djofar, Ormuz and Aden. And Ma Huan used the occasion for a voyage to Mecca in the company of other pilgrims from Calicut.

We thus see that Cochin was visited by Cheng Ho surely thrice, possibly five times ; Fei Sin visited it twice and Ma Huan twice or possibly three times. It may be noted that the accounts of these voyages leave little room for doubt that in that period, though Calicut was much better known, and enjoyed the prestige of a long established port, Cochin was fast coming up as an important emporium. A casual statement of Gaspar Correa lays stress on the antiquity of Calicut as a port and the trade connections of the Chinese with the Malabar coast. He says : "By the time the Portuguese ships arrived (at Calicut in 1498) four centuries had elapsed since the year when there came more than eight hundred sailing ships from Malacca, China and the land of the Lequeos (Formosa),—ships, great and small, manned by people of various nationalities and charged with very rich merchandise which they brought for sale. They came to Calicut, navigated the entire coast up to Cambay, and they were so numerous that they spread themselves over the whole country[6] ".

Fei Sin's work *Hsing cha Sheng lan* or 'Description of the star raft' bears a preface dated 18th January, 1436[7], and must have been published soon after, Ma Huan's work, on the other hand, underwent many revisions at least from 1416 onwards and was not actually published before 1451[8]. It is thus clear that Fei Sin's first visit to Cochin was some two or three years before Ma Huan's, and his brief account of the city is the earliest published account available from the Chinese sources relating to the period. In Rockhill's translation, that account reads as follows :

"This locality is on a headland facing Hsi-lan (Ceylon). To the interior it confines on Ku-li (Calicut). The climate is constantly hot, the soil is poor, the crops sparse. The villages are on the sea-shore. The usages and customs are honest.

"Men and women do their hair in a knot and wear a short shirt and a piece of cotton stuff wrapper around them.

"There is a caste of people called Mu-kua (Mukuva) ; they have no dwellings but live in caves, or nests in the trees. They make their living by fishing in the sea. Both sexes go with the body naked and with a girdle of leaves or grass hanging before and behind. If one of them meets someone, he must crouch down and hide himself by the way-side, where he must wait until he has passed by.

---

6 Cited by Ferrand JA : 11 : 12 (1918) p. 131.
7 T.P. Vol. XXX (1933) p. 267.
8 *Ibid*, pp. 257—64.

"The natural product is a great abundance of pepper. Wealthy people put up broad godowns in which to store it. In their trading transactions they use a small gold coin called *panan* (*fanam*). The goods used in trading are coloured satins, white silk, blue and white porcelain-ware, gold and silver.

"Its ruler in grateful recognition of the Imperial bounty constantly sends presents to our Court[9] ".

It will be seen that Fei Sin's geography is poor, and the information he gives rather meagre. Ma Huan's account which is fuller is much better known as it has been reproduced by Geo. Phillips in the JRAS for 1896 and in the Cochin Manual. There is another version of the same account by Rockhill in T'oung Pao, XVI, pp. 449-52. His descriptions of the religion and dress of the king and the nobles, of houses, of caste, and of the climate, produce, trade organisation and currency system of the country are all shrewd and informing. We see that Cochin was already a considerable port half a century before the arrival of the Portuguese.

In the early years of the sixteenth century the port of Cochin passed definitely into the hands of the European powers, the Portuguese holding it for about 160 years, the Dutch for about 130 years afterwards till it passed into the hands of the English in 1795. On both the occasions when it changed hands passing from the Portuguese to the Dutch, and from the Dutch to the English, the general appearance of the city underwent sweeping changes, many buildings being destroyed, fortifications altered and so on. All that was distinctive of the city and its historic associations disappeared in 1806 when, in their eagerness to prevent the fine city passing into the hands of the French, of which there was some danger at the time, the English East India Company carried out a thoroughgoing destruction by means of gunpowder of all the fortifications and public buildings of any importance.

Cochin must have been a very imposing city under the Portuguese. Baldaeus says that within some years after the Portuguese occupation of it, 'this city began to increase so considerably, that it might compare with some of the best in Europe, its length being near two English miles'. Again, 'Cochin may for its bigness justly challenge the second place after Goa among the Indian cities formerly in the possession of the Portuguese, though at present (c. 1672) it is not near so big as the city of Batavia'. Lastly, "The river runs on the back-side of the best houses of the city, where they catch fish with casting nets, at which the Chinese, inhabiting there, are very dexterous. Formerly this city could boast of divers stately churches since demolished by the Dutch. The Jesuits' church and college facing the sea-shore, had a lofty steeple, and a most excellent set of bells ; the college, which was three stories high, and contained about twenty or thirty apartments, being surrounded with a strong wall. The cathedral was also a noble piece of architecture, adorned with two rows of pillars, and a lofty steeple.

"The church and convent of the Austin friars stood upon the bank of the river ; and the church of the Dominicans, with their convents, were two rare pieces of workmanship beautified with a double row of pillars of most excellent stone. The church and monastery of the Franciscans is the only one that remains standing as yet, but has no more than two brothers left, who are allowed the free exercise of their religion[10] ".

---

[9] T.P. XVI, p. 452.

[10] *Churchill's voyages* (ed. 1732) Vol. iii, pp. 567-68. I was enabled to consult this work in Madras by the kind courtesy of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society.

The course of events leading to the capture of Cochin by the Dutch is well known in its outline, and may be read in several modern works[11]. I wish to draw attention to some documents bearing directly on this subject that have been published in recent years and go far to supplement our knowledge of these events. The capture of Cochin was preceded by that of Cranganur, and this place surrendered to the Dutch on January 15, 1662, after a short siege of a fortnight's duration. The terms of the surrender may now be read as No. CCLI in Heeres' *Corpus Diplomaticum Neerlando Indicum* Vol. II (Bijdragen tot de Taal—, Land— en Volkenkunde van Nederlandsch Indie, Deel 87, 1931.) It is a short document of seven clauses. First, the town of Cranganur with its jurisdictions to be surrendered to the Dutch company and its representatives ; second, all Portuguese officers and soldiers of the militia shall march out with flying colours, drums beating, bullets in their mouth and fuses alight, and having laid down their arms before the Dutch commander, march within the city to await the earliest occasion for their transport at the Company's convenience ; third, all topasses and natives of free birth shall remain within the town of Cranganur till forthcoming July ; fourth, all the clergy to be sent to Goa on the first possible occasion ; fifth, no one to take out anything more than their bedding and such other articles as the general may permit ; sixth, all other things to be surrendered to the general to the profit of the Dutch Company particularly artillery, rifles of all sorts, ammunition of war, slaves, etc., belonging to the king of Portugal ; lastly, all the married women and daughters of free birth shall be transported to Cochin or Goa. There is a note at the end that the document reached Batavia and was entered in the dag-register on the 15th June following.

Van Goens' attempt to take Cochin in February 1662 ended in failure, and he had to leave the Malabar coast before the outbreak of the S. W. monsoon. But he had definite intentions of returning to the charge when the ensuing monsoon was over, and accordingly he entered into a number of definite alliances with the Indian princes of Malabar before he returned to Batavia. These treaties may now be detailed with a brief abstract of their terms as they are found in the pages of Heeres' *Corpus*.

ccliii—7th March, 1662. Treaty between the Zamorin and the Dutch East India Company represented by Ryklof van Goens, comprising fourteen clauses. Declaration of mutual friendship ; Zamorin to supply 2000 Nair soldiers commanded by himself or by a prince of his blood to the fighting strength of the Dutch Company in his territory ; also to supply 300 coolies for day labour ; the Dutch to have monopoly of pepper trade in Zamorin's lands and to carry the pepper that he may like to send to Mekka (Mocha given by Valentyn seems to be more correct) ; the Zamorin to supply timber and other material needed for defensive purposes or let the Dutch gather them by means of their coolies ; when the Dutch conquer Cochin, the Zamorin will demolish the fortifications of Cranganur and share with the Dutch the treasures taken from the Portuguese in accordance with terms already agreed on ; that the Dutch will be responsible for the defence of Cranganur, Palliport, and Vypeen till next November, the future being left for further negotiation later ; that this contract be taken to include the kings of Cranganur, Paliat and all Malabar princes. The treaty

---

11 *Cambridge History of India*, Vol. V, pp. 49-50 : Galletti and others—*The Dutch in Malabar*, pp. 11 ff. *The Cochin State Manual*—pp. 87ff. Also K. P. Padmanabha Menon—*History of Kerala*, Vol. I, pp. 161—207 where he also cites almost all the known notices of Cochin at different times. The work is really an edition of Visscher's letters from Malabar with an elaborate and useful, if somewhat ill-arranged, commentary.

also contains provisions for the regulation of the details of trade, extradition of offenders and like matters.

ccliv—12th March, 1662. This is not a treaty in the usual sense. It is an instruction or request from the Paliat Achan, Komi Menon, to the Dutch Company to protect him from danger from the Portuguese and other enemies who have hostile designs against him and his possessions in Vypeen and elsewhere. The Achan recognises the supremacy of the Zamorin and the protection afforded by his power, and seeks the Dutch protection in addition, the danger being so great. A shrewd stroke of business on the part of the 'Palietter' as the Dutch call him. The document was signed on board the *Muskatboom*.

The year is given as 1661 at the end in the copy in the contract book from which Heeres reproduces the document. Heeres thinks it a mistake; but 1661 occurs also in Padmanabha Menon's version of this treaty *op. cit.* pp. 514-15 and the date is not historically impossible. The Dutch had not yet formed clear plans of action on the W. coast; on the other hand earlier treaties with Malabar powers are known.

cclv—31st March, 1662. Further articles supplementary to the treaty, dated 7th January 1659, between the Dutch company on one side and king of Travancore and queen of 'Singnatie' (Jayatunganad) on the other regulating their mutual rights and obligations regarding Quilon. Conquered by the Dutch for the first time in December 1658, Quilon had to be taken a second time three years later in December 1661, as the natives and the Portuguese had captured it in the interval. The second seizure was the occasion for the supplementary treaty concluded by Van Goens before his departure for Batavia. This is a document of 22 clauses of which Nos. 3—13 reproduce the old treaty of 1659. The new treaty opens by stating that all the recent injuries the parties had inflicted on each other should be forgotten and forgiven. The old treaty should be renewed and re-affirmed in every respect. The terms of this old treaty transferred all the Portuguese properties in Quilon to the Dutch and regulated among other things their trade privileges, including licensing fees and tolls to be levied by them, the annual presents they have to give to the Princes of the land and so on. The new clauses state that the trade will be resumed once more and that the Dutch will evince their renewed friendliness to the queen by restoring the artillery they had taken from her palace together with some new presents, and regulate in closer detail the methods of dealing with offenders on either side and the law applicable to them. The raja of Travancore and the raja of Kāyangulam (Colecoulangh) stand guarantors for the performance of the Dutch promises to the queen (cl. 16).

cclvi—also 31st March, 1662. This is also a renewal of an old alliance dating from 1643 with the king of Kāyangulam—tot naeder verbintenisse end verklaringh, for closer friendship and the clearer understanding of the old treaty of 1643 which would continue in full force (zall zijn en blijven in volle weerde). The king with whom the original alliance had been concluded was dead, and this was perhaps the reason for the new treaty. There was also the need to declare clearly the Dutch intention not to leave the Malabar coast in view of the uncertainty caused by Goens' failure before Cochin and his return to Batavia. The new treaty provides for a strict monopoly in the pepper trade of Kāyangulam in favour of the Dutch to the exclusion of all others, particularly the English French and Portuguese. The king was to forbid all export by others, by land or sea; pepper caught while being transported unlawfully will be confiscated and divided equally between the Company and the king. The Company was to have the privilege of building a factory house of stone on the

seaside or river bank for storing pepper, of the dimensions allowed by the king. The document is signed for the Company by Ysbrant Godsken commissioned on this behalf by Van Goens.

In his short preface to this document, Heeres states that Van Goens left the Malabar coast at the beginning of March 1662 leaving behind Godsken and others to represent him and refers to Schouten *Voyagie* I, 300. I have not been able to consult Schouten, but I rather think that Van Goens did not leave Quilon before the end of March. He signed the last treaty with Quilon, and deputed Godsken to sign the treaty with Kayangulam, because he could not be in two places on the same day, and obviously he was in a hurry to leave for Batavia. This brings us to the end of the documents relating to the dispositions made by Van Goens after the failure of his first attempt to take Cochin.

I now come to the series of documents relating to the actual capture of Cochin by the Dutch in January 1663. And the first of the series, which has somewhat baffled Heeres[12], is interesting because it reveals the part played by the Anjikaimal on this occasion of which we have had no account so far. By the end of December 1662 it became clear that the Portuguese would soon lose Cochin to the Dutch. But obviously the Dutch did not rely solely on the strength of their arms and employed all diplomatic methods open to them to attract the numerous princelings of the land to their side. The Anjikaimals, who were rulers of Ernakulam and the surrounding area to the north and east, went over to the Dutch side, and this is witnessed by the next document noticed here.

ccxii—4th January, 1663. The Anjikaimal having expressed his readiness to be then and ever the friend and servant of the Dutch company, forsaking all his old relations with the Portuguese, Goda Varma (Godorme), and Porkad (Porca) and their allies, the Dutch promised in their turn to uphold the position, dignity and honour of the Kaimal. The document is signed by the Anjikaimal for himself (notice the singular) and, on behalf of the Dutch, by Lucas Van Waarden, Councillor and secretary to the expedition, at the command of Van Goens. The document is also attested by Palitter (Paliyat Achan) as well as two persons in the service of Anjikaimals.

cclxiii—not dated, but certainly January 1663. Recognition by the Raja of Porkad of the Dutch conquest of his territory.

cclxiv—also not dated but most likely of the same date as the last. By this document the king of Cochin appoints to the office of Ragidoor (Minister ?) the Dutch captain Hendrick Reyns (which Heeres thinks may be a mistake of Hendrick van Rheede) besides the Palietter Ittekomeren. Heeres thinks that this appointment was made before victory was gained against the Portuguese when the land was in revolt against the king who was on the side of the Dutch. Heeres also raises the question if Paliyat Ittekumaran of this document is different from Paliyat Komi Menon of ccliv.

cclxv—also undated and assigned by Heeres to the period before the fall of Cochin, is a curious document. Its preamble calls it an *ola* of satisfaction which the king of Idapalli (Repolijn) rendered on account of the death of a Topass whom the Raja had caused to be killed and in whose place he had surrendered to the Company one of his nairs along with the rifle of the dead man. It then proceeds to set forth details regarding facilities promised by the Raja for the purchase of pepper by the Company in his territory.

---

12 The name Añjikaimal is applied both to the ruler and his land, so called because it was generally ruled by five Kaimals (Chieftains). But the name occurs only in the singular on the document before us.

cclxvi—8th January, 1663. This is the well-known treaty of peace between the Portuguese Commander of Cochin and the Dutch containing the terms of the surrender[13]. The date of the document is usually given as 7th January. The entry at the end shows that the terms were negotiated on the 7th and ratified on the 8th.

cclxvii—Some date between 8th January and 15th February, 1663. Raja of Mangatti territory, immediately north of Anjikaimal, declared himself friend of the Dutch company.

cclxviii—15th February, 1663, relates to the evacuation and handing over of Cranganore to the native powers, *viz.*, the Raja of Cranganore, and the Zamorin as his overlord. Only Van Goens and secretary Huisman sign the paper.

cclxx—22nd February, 1663, with a supplement dated 26th February. The preamble to this record reads : " Confirmation of friendship made and newly cemented between the Great Zamorin and the United Dutch East India Company on the separation of the Zamorin from the lands of the king of Cochin, written and translated into Dutch as follows by the third prince and successor himself ". The date is given in Malabar era as well as in the Christian, 16 Kumbham (Camboe) 838 corresponding to 22nd February, 1663. The treaty is concluded in the city of Cochin. It is just an alliance for mutual friendship and defence against common enemies to last as long as the sun and moon endure.

cclxxi—1st March, 1663. Preamble : ' Translation of an *ola* of friendship and alliance between the ruler of Parur and the company '. Parur is just north of Mangatti.

cclxxii—14th March, 1663[14]. This is an important tripartite treaty of alliance and confederation among the Dutch company, the king of Cochin and the raja of Porkad. Porkad had been fighting on the side of the Portuguese, and this treaty is a recognition of the new situation arising out of the Dutch conquest of Cochin. There are twelve short clauses providing for mutual amnesty and perpetual friendship for the future. The Raja of Porkad promised to regulate the pepper and cinnamon trade in his country according to the wishes of the king of Cochin and the Dutch, to allow the Dutch to build a stone factory (pakhuis), not to export or import elephants, to demolish part of the fortifications he had erected against Cochin and to leave the rest to be repaired at the pleasure of the company or Cochin, and lastly to allow the Dutch all the privileges that the Portuguese had ever enjoyed. In their turn, the Dutch promise him protection against his enemies. The document will be made in six copies—three on paper in Dutch, and three on silver *olas* in Malayalam—attested by all parties, and each party shall keep one copy in either language.

ccxxiii—20th March, 1663[15]. This is the definitive treaty of alliance between the Dutch and the king of Cochin, called here Moetadaville, *i.e.*, Mūtta Tāvaḷi, after he had been duly installed on the 6th March. The king cedes to

---

13 See *Dutch in Malabar*, p. 14.

14 Copy in Menon ii, pp. 115—17. The Rajas of Cochin and Porkad are called here Perinbadappu valia Tampauran and Chempakasseri Swarupam respectively in the preamble. The date is given as 14th Meenam 838. There are other variations in the clauses. Presumably Mr. K. P. P. Menon gets his copies from the Cochin records ; he does not mention his source.

15 Copy in Padmanabha Menon ii, pp. 92—94 of notes. Raja of Cochin, Virakerala Swarupam belonging to the Mutta Taval of the Chaliyūr branch. The coinage clause 11 of Dutch text becomes 14 in the other.

the Dutch in perpetuity the lands held by the Portuguese in his territory, and accepts the Dutch company, to whom he owes the crown, as his protector. He promises the monopoly in pepper and cinnamon trade to the Dutch and to regulate the traffic by sea to secure this end and allow the Dutch to erect the strongholds needed for this purpose at Palliport, Pokad and Vypeen. The Dutch Admiral promises on behalf of the company to maintain the king in his state and pay him tolls according to custom or agreement. All Christians living on the seashore were to be under Dutch jurisdiction. Provisions follow for the regulation of justice, coinage, the trade of native merchants and the prohibition of the entry of foreign priests, particularly the Jesuits.

I would conclude by citing an interesting passage in the *Memoirs* of Francois Martin who spent some days in Cochin in January 1669 on his outward voyage from France to Surat[16]. " The town of Cochin is very celebrated in the conquests of the Portuguese in India. It is the first place they had to themselves. People who have read the histories of this nation would have known of the fine things they have done there supported by the king of the country against the Zamorin or Emperor of Calicut. It was the capital of their possessions before the capture of Goa by Alfonso Albuquerque to whom History has given the name of the Great. The town flourished long in their hands. It is beautiful and big, the churches well built, as well as the other buildings. The Dutch took it from the Portuguese in the year——. There have been nevertheless some protests against this capture, the king of Portugal holding that this action was against the terms and subsequent to the treaty of peace concluded between the two nations in Europe[17] ; but such protests must needs be upheld more by right of force than by way of proceedings. The Dutch have ridiculed them and have guarded the place, of which they have fortified more than half to economise the garrison that they have been obliged to hold there. They were working at these fortifications when we passed by it. We wanted to walk along the walls of the town, but we were made to understand that the governor would not like it and perhaps would prevent us from it, and we gave up the idea. At present it is a town with up-to-date and very good fortifications. The most important commerce of the Dutch in these places is in pepper and cardamum. There is a river which flows along the walls on the north of the town, in which we were told there is about ten or twelve feet of water on the bar. The situation of this place is beautiful, the air good, but the water very injurious causing ruptures, and swelling the legs of those who remain there some years. It is one of the best places on this coast where one could rest oneself. All the commodities are found in abundance but we have to pay dearly for what is taken by land. When I entered the place for the first time, twelve or fifteen soldiers, Germans, Frenchmen and Walloons came to meet me, and asked me loudly and without restraint if we had come there to save them from the slavery in which they were, and added that the greater part of the garrison would help us. I repulsed these men and represented to them that they were playing at courting imprisonment. However I had some trouble in getting rid of them. The Dutch who then needed the people of the soil who were mostly Christians and Catholics to work on the fortifications that they were building, permitted the public exercise of their religion in a church that they had in the place, and a father Cordelier was the pastor ; since then the place has been put in the state in which it is at present. They have restrained this liberty inside the town ".

---

16 Vol. I, pp. 183-84 ed. A. Martineau.

17 *Cf. Dutch in Malabar*, pp. 18-19 ; also Padmanabha Menon—*History of Kerala*, p. 207.

With this may also be compared the following from Baldaeus, which states in general terms the dispositions made by the Dutch after their conquest of Cochin and attested in detail by the documents reviewed above : " Being thus become entirely masters of Cochin, after it had been one hundred and fifty years in the possession of the Portuguese, the Dutch general made it his chiefest care to issue his orders not to molest the Portuguese, but to observe punctually the articles of the capitulation. The next was to demolish a certain part of the houses and churches of the city, in order to draw it into a more narrow compass, and to render the fortifications the more regular, the former requiring too great a number of men to defend them. The king of Cochin being crowned, and divers of the neighbouring petty princes obliged to become his tributaries, several strict alliances were made with the neighbouring kings to the south of the river of Cochin[18] ".

---

18 Churchill's voyages iii, p. 571.

L37IRD—25—28-7-39—GIPS

నందూరు శాసనఘటము

ఆచార్య కే. ఏ. నీలకంఠశా

శాసనము చెక్కియున్న యీ ఘటము యొక్క ఉనికి మదరాసు ప్రాచ్య లిఖిత పుస్తకభాండాగారమునందు పనిచేయుచున్న పండిత వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారి ద్వారా మొట్టమొదట కొన్ని మాసములకు పూర్వము తెలియవచ్చినది. వారీఘటము యొక్క రెండు ఛాయాచిత్రములను గూడ పరిశీలనార్థము నా కొసగిరి. తరువాత ప్రత్యేకము నేను కోరినమీదట ఆఘటము నింకను పరీక్షించునిమిత్తము చెన్నపురికి తెప్పించుట కేర్పాటుచేసిరి. అది యిచ్చటికి వచ్చిన తరువాత మరల దానికి ఛాయాచిత్రముల నెత్తుటయే కాక దానిమీదగల చిన్న శాసనమునకు ప్రతిబింబములనుగూడ దీసితిని. వాటినే యిప్పుడు ప్రకటించుచున్నాను. ఈశాసనమునకు, ఘటమునకు సంబంధించిన పెక్కు విషయములను గురించి ప్రభాకరశాస్త్రిగారితో చాలసారులు చర్చించియున్నాను. ఈచర్చకు ఫలితముగ వారు పెక్కుసూచనలు కావించినారు.

ఈఘట మిప్పుడు ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణగారును, వారి సతీమణి లక్ష్మీబాయమ్మగారును స్థాపించిన శారదానికేతనమున గుంటూరునం దున్నది. అది మూడు నాలుగేండ్లకుపూర్వము నందూరులో పొలములకు పాటిమన్ను కొఱకు త్రవ్వుచుండగా పాటి దిబ్బలో దొరకినది. అది ఎప్పుడు దొరకిన ఆవివరములు నాకు తెలియవు. త్రవ్వుచుండ పనివాండ్రకు ఒక ప్రాతయిటుకగోడవ శిథిలావశేషములు కనిపించినవట. పరిశీ పగా నవి యీఘటము నుంచుటకు కట్టి యిటుకగోళగదికి సంబంధించినవని తేలిన ఈ యిటుకగోడలగదివలననే ఈఘట సురక్షితముగ దొరకుట కవకాశము క నది. త్రవ్వుటలో మూతిదగ్గర కు కొంచెము పగిలినది. ఈ యిటుకగోడల పొడవువెడల్పులుకాని, ఆగోడలలో యోగింపబడిన యిటుకల కొలతలు కా నాకు తెలియవు. ఘటముమీద సరిగ త టముచేసినట్లు సరిపడియున్న దని చెప్ప మూకుడుమూతనుకూడ నేను చూడలే దొరకినప్పుడు ఈ కుండలో కొంత భ మున్నట్లు చెప్పెదరు. కాని దానిని పరిచినట్లు కనబడదు. అది దేనికి సంబంధిం బూడిదయోకూడ తెలియవచ్చుట లేదు.

నందూరు గుంటూరుజిల్లా బా తాలూకాలో బాపట్ల కుత్తరముగా మైళ్లదూరమున నున్న గ్రామము. అది ప్ర సిద్ధములయిన బౌద్ధకరండములు దొర భట్టిప్రోలు గ్రామమునకు నైరృతిదిశగా వదిమైళ్లదూరమునను, వెలనాటి భూప కొకప్పుడు రాజధానిగా నుండిన ధనదు

౦ నిప్పటి చందవోలునకు పడుమరగా ౖమైళ్లదూరమునను గలదు.

ఆకృతినిబట్టి పరికించినచో నీ కుండ చనల్లూరు, పెరుంబేరు గ్రామములలో కి ప్రస్తుతము మద్రాసు చిత్రవస్తు ప్రదర్శన లో భద్రపరుపబడిన పెద్ద 'సమాధిఘట (Burial Urns)లను బోలి యున్నది. కుండ యెత్తు 5½ అంగుళములు. దాని బుకోలత మూతిదగ్గర 11 అంగుళములు; స న ము చెక్కిన ప్రాంతమున 16 అంగు ళలు. దానికి దిగువ మిక్కిలి వెడల్పయిన ల అంతకు గొంచె మెక్కు వుండును. డలకుగుభాగము గుండ్రనగ నున్నది. రమయిన ఊత యేదియు లేకుండ దానిని రముగ నిలుపుట కష్టము. ఈఘటమున కార ప్రాయముగ నున్నవి చుట్టు గీసిన ఇట్టివి మూతిదగ్గరిభాగమున రెం న్నవి; శాసనముపైని లోతుగ గీసినవి డుగీట్లు కలవు; దిగువ నొక గీటు కలదు. దగ్గరనున్న రెండు గీట్లును ఒకదాని కటి 2/10 అంగుళ మెడముగా నున్నవి. క్కగా సరాసరిగ కాలిన ఘట మిది; మక కలాడు బూదిరంగుది. రెండవ, మూడవ బ్దులనాటి స్పష్టమైన బ్రాహ్మీలిపిలో న్నది ఘటముమీద చెక్కిన శాసనము. నికెగువను,దిగువనునున్న గీట్లకుమధ్యగల యంతరము 8/10 అంగుళము. ఒక్క రెండ క్షరములు తక్క మిగిలిన వన్నియు గీట్ల నతి క్రమించి పైకిపోయియో, లేక వాటికిలోపలనే యొదిగియో యున్నవి. ఒకసంయుక్తాక్షర ముభయ ముఖముల 14/10 అంగుళము వ్యాపించియున్నది. శాసనమంతయు గలిసి ఆఱుఅంగుళములపొడ వున్నది అక్షరములు చాలస్పష్టముగ నున్నవి కాల్చకపూర్వము, కుండపచ్చిగ నున్నప్పుడే ఇవి చెక్కియుండ వలెను.

ఈశాసనపు వ్రాతకత్తును పరిశీలిం చిన యెడల జగ్గయ్యపేటశాసనలిపినిగురించి బూలరు దొరగారు చెప్పిన సంగతులు జ్ఞాప కమునకు వచ్చును. ఈశాసనపుకత్తు నిపుడు నాగార్జునుకొండశాసనముల కత్తుతో సరి పోల్చవచ్చును[1]. శాసనముమధ్య విసర్గము మాదిరినున్న యొకగుర్తు కలదు కాని విసర్గ మనిపించు రెండు చుక్కలకు నడుమ నొక వక్రరేఖ యుండుటవలన నది విసర్గము కానే రదనియు, నది విశ్రామచిహ్నమే యనియు నే నూహించుచున్నాను. రెండుమాటల ఈ శాసనములో ఆగుర్తు ప్రతిపదమునకు చివర వచ్చును[2]. ఈశాసనమును సరాసరి కుండ మీదనుండి, ప్రతిబింబమునుండి యీ దిగువ రీతిని చదివినాను:

ఆ య మ ణి : పు ష్టి కా:

1. Ind. Pal. Sec. 20 C;
E. I. XXI. pp. 61 ff; E. I. XX, p. II,

2. నాగార్జునుని కొండశాసనమున వక్రరేఖ యొక్కటియే విశ్రామచిహ్నముగ వాడబడినది (G II, పం. I. I, XXI, 62 -వ పుట కెదురుగ నుండు పటమున జూడుడు).

'ఆ'దీర్ఘము అక్షరమునందలి పెద్దనిలువు గీటు కుడిప్రక్కనిచ్చిన చిన్న యడ్డుగీటువలన దెలుపబడినది. ఎడమవైపు కురుచనిలువు గీటు దిగువగల చుక్క నిరర్థక మయిన దని నా తలంపు. రూపమును బట్టి చూచినచో ('ణి'లోని) 'ణ' వర్ణము బూలరుదొరగారు తమ జున్నారు, జగ్గయ్యపేట వర్ణప్రణాళిక పట్టికలలో (3. పం. ౨౦) చూపిన 'ణ' రెండు రూపములకు నడిమిది. ఈ యక్షరమున కొక్కొకప్పుడు నాగార్జునుని కొండ శాసనములలో వ్రటువకొమ్ముకూడ కనబడును.[3]

'ప్రు' వర్ణమునందలి యెడమవైపు నిలువుగీటున కెగువగా నొకచుక్క శాసనము మీది రెండుగీట్లలో దిగువదాని నంటి యున్నది. 'ఆ'సందర్భమున చెప్పిన చుక్క వలెనే యిదియు నర్థము లేనిదే. శాసనము చెక్కని భాగమున గూడ నిట్టి చుక్కలు మూడునాలు గున్నవి. ఇందునుబట్టి చూచినచో నీచుక్కలకును, అసలు శాసనమునకు నేవిధమయినసంబంధము లేదనువిషయము దృఢపడుచున్నది. సంయుక్తాక్షరమగు 'ష్టి' వంటి రూపము కనబడుట అరుదు: క దాని పాఠమును గుఱించి సంశయించ కేమాత్రము నవకాశములేదు. ఈ యక్ష మున ఇత్వపు గుడి ఎడమవైపు నిలువుగీ మీదినుండి తిరుగుట గమనింప నగును.

మొదట 'ప్రుష్టిక' పదమును కొందము. ఈరూపమున నీపదము సాధ ణముగ గానరాదు. వాఙ్మయమునందుగా శాసనములందుగాని ఈ రూపమున కింక దృష్టాంతర మున్నట్లు నే నెరుగను. క కాల్చు అను నర్థమున అమరసింహు దెలిసిన 'ప్రుష్ట'(ప్రుష్ట ప్లుష్టోషితా దగ్ధ III. I. ౯౯) పదముతో దీని నతుకవచ్చు 'ప్రుష్టికా'వలె నేర్పడినరూపమే 'తికణ్' ప్ర యము చేర్చినమీద ఉణాదిసూత్రములలో 'వృత్'నుండి యేర్పడిన వర్తికా పదమ ఇంతవఱకు చెప్పినది సరియైన దయినయె ప్రుష్టికకు ఏదయినను సరే కాల్చినది యర్థము చెప్పవచ్చును. ఈ విధమున నా

---

3. E. I. XX, 16 - వ పుట కెదురుగ నున్నపటము. C 3, పం. 4 - 'హిరణ' A. S. W. I., పటము LI. కన్హేరి, నెం. 2, పం. 2; నెం. 15 లో చాల నుదాహరణములు కలవు. బర్గెస్ కూడ చూడ 'అమరావతి – జగ్గయ్యపేట'—పటము LXII, నెం. 2. పం. 2.

కాని పండితప్రభాకరశాస్త్రిగారీయక్షరమును 'ని' గ చదివెదరు. దీనియొక్క, దీనివెనుకటి యక్ష యొక్క సరియయిన పాఠము 'ముని' యని వారియూహ. 'ము' లోని ఉత్వ మంతస్పష్టముగ లేదు. 'మ' యొక్క కత్తెరగీటుకు కుడిప్రక్క కొంచెము కొమ్మువంటి గీటు సాగినట్లు కుండమీద చూచి ఛాయాచిత్రములలో నొకదానియందు కూడను లీలగా కనబడును: ఎంతజాగ్రత్తగ దీసినను ప్రతిబింబముల పడి రాలేదు. అది 'ముని' కానిచో 'మతి' కాదగునని కూడ ప్రభాకరశాస్త్రిగారనుచున్నారు.

4. టి. ఆర్. చింతామణిగారి 'ఉణాదిసూత్రములు,' రెండవభాగము, 419 - వ సూత్రము.

కు ఒకకుండ యని యర్థము చేసికొను
ఏీలున్నను కుండయందలి వస్తువిశేష
శకే, దానియందు భద్రపరుపబడిన యొకా
ని యవశేషములకే యది వర్తించు నని
యూహ.

ఈ రెండవ మాటకు చెప్పినయర్థము సిన
ునయెడల కుండయం దారీతిని భద్ర
ుపబడిన యవశేషము లెవరివో వారి
మమును మొదటిపదము తెలుపుట సహ
ు. మన పాఠము ప్రకారము మొదటి
ము 'ఆయమణి.' కుండదొరకిన స్థలమును
చూడగా 'ఆర్యమణి' యను నీమాట
ప్రసిద్ధ బౌద్ధాచార్యు డయిన ఆర్యదేవుని
స్మావశేషములను భద్రపరిచిన ఘట మిది
ని తెలుపునని నా యూహ. ఈ సందర్భ
న కృష్ణా, గుంటూరు జిల్లాలలో కొన్ని
ుంబములవారి కిప్పటికి 'అయ్యదేవర'
ను నింటిపే రుండుట గమనింపదగిన విష
ము. ఈ 'అయ్యదేవర'తో పాటు 'థేర',
ద్ధరాజ' యను నితర గృహనామములను
ుడ దీసికొని యోజించినప్పుడు ఈయింటి
ులు గల కుటుంబములవా రిప్పుడు హిందు
లయినను, వా రందరు నాంధ్రదేశము
దలి ప్రాచీన బౌద్ధకుటుంబములవారి
తతివారు కావచ్చునని తోచును.

'అయ్యదేవర' అనునది 'ఆర్యదేవ'పద మునకు రూపాంతర మగుటచేత దానికి ప్రత్యేక విశేషము కలదు. మఱియొక విషయము. సింహళము ఆర్యదేవుని ఆదిమ నివాసస్థల మని ప్రతీతి. క్రీస్తుశకము రెండవ, మూడవ శతాబ్దులలో ఆంధ్రదేశమునకు, సింహళము నకు నిరంతరము రాకపోకలు జరగుచుండెడి వని నాగార్జునుని కొండశాసనములవలన దెలియుచున్నది[5].

ఈకుండ ఆర్యదేవుని శల్యభస్మావశేష ములను భద్రపరిచియుంచిన పాత్రమేయనినిర్ణ యించినచో అందుకు కొన్ని బాధకములు లేక పోలేదు. ఎట్లన, మన శాసనమునందలి పేరు 'ఆర్యమణి'. బౌద్ధాచార్యుడు సాధారణముగ ఆర్యదేవు డనియే వ్యవహారము. చీనాదేశ గ్రంథములయం దతడు 'దేవపుస'యని వ్యవ హరింపబడినాడు; అనగా అసలు చీనావా రతనిని 'దేవ' యందురు. ఆచార్యపురుషుల కందరకు చీనాలో 'పుస' యని వ్యవహా రము[6]. ఇది యటులుండ, ఆర్య, దేవ, మణి యనున వన్నియు గౌరవవాచక పదములు. ఈప్రత్యయములలో దేనిని చేర్చినను ఒకే మనిషి సూచితమగుటయు కలదు. మఱియొక విషయ మేమన, చాలతరచుగా, నిట్టియవ శేషములను శిలామయపాత్రములందో, స్ఫటికపాత్రములందో జాగ్రత్తపరిచెదరు;

---

5. E. I. XX, p. 23.

6. Edkins - Chinese Buddhism, p. 77;
Watters - yuan Chwang.

తరచుగా కలశములను, కరండములను ఒకదానిలో నొకటిగ నుంచి, వాటిలో నవశేషములనుబెట్టి వాటి నన్నిటిని స్తూపమున సురక్షితముగ భద్రపరుచుట వాడుక. అయితే ఇట్టి యవశేషములను పదిలపరుచుటకు మృణ్మయపాత్రలు వాడుట కూడ అసలు లేకపోలేదు. ఇట్టి యవశేషములతో గూడిన మట్టిచట్టియు, శాసనము చెక్కిన మూడు బానలును భోజపురమున దొరకినట్లు తెలియవచ్చినది[7]. బౌద్ధసుత్తములు (సూత్రములు) చెక్కిన యిటుకలు గూడ దొరకినవి[8]. ఇక తరువాత, మన శాసనభాష మామూలుగా మిశ్ర భాషలో (Mixed dialect) నుండే అటువంటి శాసనములలోకంటె నెక్కువ సాంస్కృతికముగ నున్నది; 'ఆర్య' పదమునకు 'అయ' రూపము 'అయకర్క్యహస్త,[9] 'అయభదుకియ'[10] లవంటి మరికొన్ని నామాంతరములయందు గన్పట్టును గాని 'ప్రుష్టిక' యన్నది మాత్రము చక్కని సంస్కృతమని మనకు దెలిసియే యున్నది. అయి[illegible] నాగార్జున, ఆర్యదేవులతోనే మహాయా[illegible] పొంగు, పోటు లారంభము. అప్పటినుండి సంస్కృతము వాడుకలోనికి వచ్చినది. కడపటిబాధక మేమన, ఇట్టి యవశేష[illegible] నుంచిన కరండములమీది శాసనములు[illegible] చుగా మన శాసనమునందలి 'ప్రుష్టికా' మువలె అవశేషములను సూచించు[illegible] మేదియు లేకుండగనే, ఎవరి యవశేష[illegible] లందు పదిలపరుపబడినవో వారి పే[illegible] మాత్రమే షష్ఠీ విభక్తియందు దెలు[illegible] వాడుక. అయినను, అవశేషములను సూ[illegible] చునవి కలవనుటకు కూడ గొన్ని యు[illegible] హరణములు లేకపోలేదు. అట్టి యవ[illegible] కరండశాసనములు కొన్నిటియం దవ[illegible] సూచకముగ 'శారీర', 'ధాతు' పదము[illegible] ప్రయుక్తము లయినవి[11].

---

7. Luders - List of Brahmi inscriptions - 676-78 and 680.

8. J. A. S. B. 1896, p. 101;
E. I. XXI, pp. 193 ff.

9. Luders 58.

10. Luders 367.

11. స్వాత్ అవశేషకరండశాసనము, జలాలాబాదుకరండశాసనము, ఒక పేటికమూత మీది క్రీ. శ. ౧[illegible] నాటి మరియొకశాసనము—Corpus Inscriptionum Indicarum, II, pages 4, 52 and 152.

E. I. II, pp. 326, 328 (భట్టిప్రోలు); A. S. S. I, p. No. 47 (అమరావతి).

ఇన్నిటిలో క్రీ. శ. ౧౪౬ నాటి శాసనమే మనశాసనమువంటిది: ఏలయన, ఆశాసనము చెక్కి పెట్టియం దొకశ్రమణుని యవశేషములను పదిలపరిచినారు. మిగిలినశాసనము లన్నియు బుద్ధుని యవశేషము గూర్చి తెలుపునవి.

ఆర్యదేవుడు నాగార్జునుని సుప్రసిద్ధ
య్యుడు; అనేక గ్రంథములకు కర్త. ఇతడు
ఖ్యకముగ, జాలవరకు సింహళ దేశీ
డే[12] కావచ్చును కాని యతడు తనజీవిత
న జాలభాగము హిందూదేశమున గడ
ం. హిందూదేశమునందలి యనేక స్థలము
నతనికి సంబంధము కలదని యువాన్
ంగ్ తెలుపునుకాని, అతని కాంధ్రదేశ
తో నెక్కువసంబంధము కలదనుట కతడు
గార్జునుని శిష్యుడనుట తక్క అంతకంటె
తవర కేయాధారమును లేదు. దీనిని
యు, పైనుడివిన బాధకములను బట్టియు
చూడగా ఈఘటము ఆర్యదేవశల్యావశేష
ములను భద్రపరిచిన పాత్రమేనా యని సంశ
యింపవలసియే యుండును[13] కాని అట్టిదే
కాదగునేమో యని పూర్వోదాహృతము
లయిన యితర ప్రమాణములను బట్టి ఒక
సూచన చేయుట యుక్త మనిపించినది.
ఇందుకు చూపిన ప్రమాణము లిటీవలివి:
అవి యయినను నిశ్చితములు కావు. అ:దా
జాగా నిచట చేసిన సూచన స్థిరపడుట కాని,
రద్దుపడుటకాని భవిష్యత్పరిశోధనమువలన
దేలవలసిన విషయము.

(అనువదితము)

---

12. లేదా దక్షిణహిందూదేశీయుడు.—Watters, I, p. 321; Beal, V, 190, No. 76.

13. ఆర్యదేవునిగురించి తెలిసికొనుటకు చూడుడు: Watters - yuan Chwang, Index - S. V. Deva
1 - Buddhist records, ముఖ్యముగా I, 189, No. 76. మహాయానతత్వమునుగురించి ఆర్యదేవవిరచిత
ఛందోబద్ధమయిన యొకచిన్నకృతి దొరకినది. హరప్రసాదశాస్త్రిగారు దానిని 1898 లో ప్రకటించినారు—
A. S. B. II, pp. 175 - 84. ఆర్యదేవుని 'చతుశ్శతిక'—దీనినికూడ హరప్రసాదశాస్త్రిగారు పరిష్కరించి
ప్రకటించినారు – Memoirs, A S. B. III (8), pp. 449 - 514. తరువాత మరల విధుశేఖర
భట్టాచార్యగారు పరిష్కరించి ప్రకటించినారు – రెండవభాగముమాత్రమే—Viswabharati Series, No. 2
(1931). ఆర్యదేవకృతమగు 'శతశాస్త్ర' మను చిన్నన్యాయ గ్రంథమొకటి దొరకినది. దానిని గాయకవాడ
ఓరియంటల్ సీరీస్, 49 - వ సంపుటముగ, న్యాయమును (Logic) గురించి దిఙ్నాగాచార్యులవారికి పూర్వము
బౌద్ధగ్రంథములలో తుక్కి అను ఆయన ప్రకటించిరి. ఆర్యదేవుని జన్మస్థలమును గురించిన చర్చకు
చూడుడు: I. H. Q. 1933, pp. 978 - 9; వాట్టర్సు గ్రంథమునందలి 'క్వాంగ్ - పై - లుణ్', XX
362.

నండూరి శాసనఘటచిత్రములు

శాసనమునకు సుద్దపొడి రాచితీసిన ఘటచ్ఛాయాచిత్రము

శాసన ప్రతిబింబము

శాసనఘట ఛాయాచిత్రములు

నండూరు శాసనఘటము

ఆచార్య కే. ఏ. నీలకంఠశా[

శాసనముచెక్కియున్న యీ ఘటము యొక్క ఉనికి మదరాసు ప్రాచ్య లిఖిత పుస్తకభాండాగారమునందు పనిచేయుచున్న పండిత వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారి ద్వారా మొట్టమొదట కొన్ని మాసములకు పూర్వము తెలియవచ్చినది. వారీఘటము యొక్క రెండు ఛాయాచిత్రములను గూడ పరిశీలనార్థము నా కొసగిరి. తరువాత ప్రత్యేకము నేను కోరినమీదట ఆఘటము నింకను పరీక్షించునిమిత్తము చెన్నపురికి తెప్పించుటకేర్పాటుచేసిరి. అది యిచ్చటికి వచ్చిన తరువాత మరల దానికి ఛాయాచిత్రముల నెత్తుటయే కాక దానిమీదగల చిన్న శాసనమునకు ప్రతిబింబములనుగూడ దీసితిని. వాటినే యిప్పుడు ప్రకటించుచున్నాను. ఈశాసనమునకు, ఘటమునకు సంబంధించిన పెక్కు విషయములను గుఱించి ప్రభాకరశాస్త్రిగారితో చాలసారులు చర్చించియున్నాను. ఈ చర్చకు ఫలితముగ వారు పెక్కుసూచనలు కావించినారు.

ఈఘట మిప్పుడు ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణగారును, వారి సతీమణి లక్ష్మీబాయమ్మగారును స్థాపించిన శారదానికేతనమున గుంటూరునం దున్నది. అది మూడు నాలు గేండ్లకుపూర్వము నండూరులో పొలములకు పాటిమన్ను కొఱకు త్రవ్వుచుండగా పాటి

దిబ్బలో దొరకినది. అది ఎప్పుడు దొరకినద
ఆవివరములు నాకు తెలియవు. త్రవ్వుచుండ
పనివాండ్రకు ఒక ప్రాతయిటుకగోడవం
శిథిలావశేషములు కనిపించినవట. పరిశీ
పగా నవి యాఘటము నుంచుటకు కట్టి
యిటుకగోడగదికి సంబంధించినవని తేలిన
ఈ యిటుకగోడలగదివలననే ఈఘటవ
సురక్షితముగ దొరకుట కవకాశము కలి
నది. త్రవ్వుటలో మూతిదగ్గర కుం
కొంచెము పగిలినది. ఈ యిటుకగోడల గ
పొడవువెడల్పులుకాని, ఆగోడలలో ను
యోగింపబడిన యిటుకల కొలతలు కా
నాకు తెలియవు. ఘటముమీద సరిగ తా
టముచేసినట్లు సరిపడియున్న దని చెప్పబ
మూకుడుమూతనుకూడ నేను చూడలేద
దొరకినప్పుడు ఈ కుండలో కొంత భ
మున్నట్లు చెప్పెదరు. కాని దానిని జాగ్ర
పరిచినట్లు కనబడదు. అది దేనికి సంబంధించి
బూడిదయోకూడ తెలియవచ్చుట లేదు.

నండూరు గుంటూరుజిల్లా బాప
తాలూకాలో బాపట్ల కుత్తరముగా ప
మైళ్లదూరమున నున్న గ్రామము. అది సు
సిద్ధములయిన బౌద్ధకరండములు దొరకి
భట్టిప్రోలు గ్రామమునకు నైరృతిదిశగా ని
వదిమైళ్లదూరమునను, వెలనాటి భూపతు
కొకప్పుడు రాజధానిగా నుండిన ధనదుప

మ నిప్పటి చందవోలునకు పడుమరగా పమైళ్లదూరమునను గలదు.

ఆకృతినిబట్టి పరికించినచో నీ కుండ చనల్లూరు, పెరుంబేరు గ్రామములలో రికి ప్రస్తుతము మద్రాసు చిత్రవస్తుప్రదర్శన లలో భద్రపరుపబడిన పెద్ద 'సమాధిఘట ' (Burial Urns)లను బోలి యున్నది. కుండ యెత్తు 5½ అంగుళములు. దాని ట్టుకొలత మూతిదగ్గర 11 అంగుళములు; సనముచెక్కినప్రాంతమున 16 అంగు ములు. దానికి దిగువ మిక్కిలి వెడల్పయిన ీట అంతకు గొంచె మెక్కు వుండును. ండఅడుగుభాగము గుండ్రనగ నున్నది. కరమయిన ఊత యేదియు లేకుండ దానిని కరముగ నిలుపుట కష్టము. ఈఘటమున ంకార ప్రాయముగ నున్నవి చుట్టు గీసిన ్లు. ఇట్టివి మూతిదగ్గరిభాగమున రెం న్నవి; శాసనముపైని లోతుగ గీసినవి ండుగీట్లు కలవు; దిగువ నొక గీటు కలదు. ూతిదగ్గరనున్న రెండు గీట్లును ఒకదాని ొకటి 2/10 అంగుళ మెడముగా నున్నవి. క్కగా సరాసరిగ కాలిన ఘటమిది; మక కలాడు బూదిరంగుది. రెండవ, మూడవ తాబ్దులనాటి స్పష్టమైన బ్రాహ్మిలిపిలో న్నది ఘటముమీద చెక్కిన శాసనము. ానికెగువను, దిగువనునున్న గీట్లకుమధ్యగల యంతరము 8/10 అంగుళము. ఒక్క రెండ క్షరములు తక్క మిగిలిన వన్నియు గీట్ల నతి క్రమించి పైకిపోయియో, లేక వాటికిలోపలనే యొదిగియో యున్నవి. ఒకసంయుక్తాక్షర ముభయ ముఖముల 14/10 అంగుళము వ్యాపించియున్నది. శాసనమంతయు గలిసి ఆఱంగుళములపొడ వున్నది అక్షరములు చాలస్పష్టముగ నున్నవి కాల్చకపూర్వము, కుండపచ్చిగ నున్నప్పుడే యవి చెక్కియుండ వలెను.

ఈశాసనపు వ్రాతకత్తును పరిశీలిం చిన యెడల జగ్గయ్యపేటశాసనలిపినిగురించి బూలరు దొరగారు చెప్పిన సంగతులు జ్ఞాప కమునకు వచ్చును. ఈశాసనపుకత్తు నిపుడు నాగార్జునుకొండశాసనముల కత్తుతో సరి పోల్చవచ్చును[1]. శాసనముమధ్య విసర్గము మాదిరినున్న యొకగుర్తు కలదు కాని విసర్గ మనిపించు రెండు చుక్కలకు నడుమ నొక వక్రరేఖ యుండుటవలన నది విసర్గము కానే రదనియు, నది విశ్రామచిహ్నమే యనియు నే నూహించుచున్నాను. రెండుమాటల ఈ శాసనములో ఆగుర్తు ప్రతిపదమునకు చివర వచ్చును[2]. ఈశాసనమును సరాసరి కుండ మీదనుండి, ప్రతిబింబమునుండి యీ దిగువ రీతిని చదివినాను:

ఆ య మ ణి : ప్రు ష్టి కా:

1. Ind. Pal. Sec. 20 C;
E. I. XXI. pp. 61 ff; E. I. XX, p. II,

2. నాగార్జునుని కొండశాసనమున వక్రరేఖ యొక్కటియే విశ్రామచిహ్నముగ వాడబడినది (G II, పం. I. . I, XXI, 62 -వ. పుట కెదురుగ నుండు పటమున జూడుడు).

'ఆ'దీర్ఘము అక్షరమునందలి పెద్దనిలువు గీటు కుడిప్రక్కనిచ్చిన చిన్న యడ్డుగీటువలన దెలుపబడినది. ఎడమవైపు కురుచనిలువు గీటు దిగువగల చుక్క నిరర్థక మయిన దని నా తలంపు. రూపమును బట్టి చూచినచో ('ణి'లోని) 'ణ' వర్ణము బూలరుదొరగారు తమ జున్నారు, జగ్గయ్యపేట వర్ణప్రణాళిక పట్టికలలో (3. పం. ౨౦) చూపిన 'ణ' రెండు రూపములకు నడిమిది. ఈ యక్షరమున కొక్కొకప్పుడు నాగార్జునుని కొండశాసనములలో వట్రువకొమ్ముకూడ కనబడును.[3]

'ప్రు' వర్ణమునందలి యెడమవైపు నిలువుగీటున కెగువగా నొకచుక్క శాసనము మీది రెండుగీట్లలో దిగువదాని నంటి యున్నది. 'ఆ'సందర్భమున చెప్పిన చుక్క వలెనే యిదియు నర్థము లేనిదే. శాసనము చెక్కని భాగమున గూడ నిట్టి చుక్కలు మూడునాలు గున్నవి. ఇందునుబట్టి చూచినచో నీచుక్కలకును, అసలు శాసనమునకు నేవిధమయినసంబంధము లేదనువిషయము దృఢపడుచున్నది. సంయుక్తాక్షరమగు 'ష్టి' వంటి రూపము కనబడుట అరుదు: క దాని పాఠమును గుఱించి సంశయించ కేమాత్రము నవకాశము లేదు. ఈ యక్ష మున ఇత్వపు గుడి ఎడమవైపు నిలువుగీ మీదినుండి తిరుగుట గమనింప నగును.

మొదట 'ప్రుష్టిక' పదమును కొందము. ఈరూపమున నీపదము సాధ ణముగ గానరాదు. వాఙ్మయమునందుగా శాసనములందుగాని ఈ రూపమున కింకొ దృష్టాంతర మున్నట్లు నే నెరుగను. క కాల్చు అను నర్థమున అమరసింహాన దెలిసిన 'ప్రుష్ట' (ప్రుష్ట ప్లుష్టోషితా దగ్ధే- III. I. ౯౯) పదముతో దీని నతుకవచ్చు 'ప్రుష్టికా'వలె నేర్పడినరూపమే 'తికః' ప్ర యము చేర్చినమీద ఉణాది సూత్రములలో 'వృత్'నుండి యేర్పడిన వర్తికా పదము ఇంతవఱకు చెప్పినది సరియైన దయినయె ప్రుష్టికకు ఏదయినను సరే కాల్చినది యర్థము చెప్పవచ్చును. ఈ విధమున నా

---

3. E. I. XX, 16 - వ పుట కెదురుగ నున్నపటము. C 3, పం. 4 - 'హిరణ' A. S. W. I., పటము LI. కన్హేరి, నెం. 2, పం. 2; నెం. 15 లో చాల నుదాహరణములు కలవు. బర్గెస్ కూడ చూడు 'అమరావతి – జగ్గయ్యపేట'—పటము LXII, నెం. 2. పం. 2.

కాని పండితప్రభాకరశాస్త్రిగారీయక్షరమును 'ని' గ చదివెదరు. దీనియొక్క, దీనివెనుకటి యక్ష యొక్క సరియయిన పాఠము 'ముని' యని వారియూహ. 'ము' లోని ఉత్వ మంతస్పష్టముగ లేదు. 'మ' యొక్క కత్తెరగీటునకు కుడిప్రక్క కొంచెము కొమ్మువంటి గీటు సాగినట్లు కుండమీద చూచి ఛాయాచిత్రములలో నొకదానియందు కూడను లీలగా కనబడును: ఎంతజాగ్రత్తగ దీసినను ప్రతిబింబములం దది రాలేదు. అది 'ముని' కానిచో 'మతి' కాదగునని కూడ ప్రభాకరశాస్త్రిగారనుచున్నారు.

4. టి. ఆర్. చింతామణిగారి 'ఉణాదిసూత్రములు,' రెండవభాగము, 419 - వ సూత్రము.

నకు ఒకకుండ యని యర్థము చేసికొను వీలున్నను కుండయందలి వస్తువిశేష వకే, దానియందు భద్రపరుపబడిన యొకా ని యవశేషములకే యది వర్తించు నని యూహ.

ఈరెండవ మాటకు చెప్పినయర్థము సిస ునయెడల కుండయం దారీతిని భద్ర ంపబడిన యవశేషము లెవరివో వాని మమును మొదటిపదము తెలుపుట సహ ు. మన పాఠము ప్రకారము మొదటి ము 'ఆయమణి.' కుండదొరకిన స్థలమును ్ చూడగా 'ఆర్యమణి' యను నీమాట పసిద్ధ బౌద్ధాచార్యు డయిన ఆర్యదేవుని స్థావశేషములను భద్రపరిచిన ఘట మిది ని తెలుపునని నా యూహ. ఈ సందర్భ న కృష్ణా, గుంటూరు జిల్లాలలో కొన్ని ుంబములవారి కిప్పటికి 'అయ్యదేవర' ను నింటిపే రుండుట గమనింపదగిన విష ము. ఈ 'అయ్యదేవర'తో పాటు 'థేర', ద్ధరాజ' యను నితర గృహనామములను డ దీసికొని యోజించినప్పుడు ఈయింటి లు గల కుటుంబములవా రిప్పుడు హిందు లయినను, వా రందరు నాంధ్రదేశము దలి ప్రాచీన బౌద్ధకుటుంబములవారి తతివారు కావచ్చునని తోచును.

'అయ్యదేవర' అనునది 'ఆర్యదేవ'పదమునకు రూపాంతర మగుటచేత దానికి ప్రత్యేక విశేషము కలదు. మఱియొక విషయము. సింహళము ఆర్యదేవుని ఆదిమ నివాసస్థలమని ప్రతీతి. క్రీస్తుశకము రెండవ, మూడవ శతాబ్దులలో ఆంధ్రదేశమునకు, సింహళమునకు నిరంతరము రాకపోకలు జరగుచుండెడివని నాగార్జునుని కొండశాసనములవలన దెలియుచున్నది[5].

ఈకుండ ఆర్యదేవుని శల్యభస్మావశేషములను భద్రపరిచియుంచిన పాత్రమేయనినిర్ణయించినచో అందుకు కొన్ని బాధకములు లేకపోలేదు. ఎట్లన, మన శాసనమునందలి పేరు 'ఆర్యమణి'. బౌద్ధాచార్యుడు సాధారణముగ ఆర్యదేవు డనియే వ్యవహారము. చీనాదేశ గ్రంథములయం దతడు 'దేవపుస'యని వ్యవహరింపబడినాడు; అనగా అసలు చీనావా రతనిని 'దేవ' యందురు. ఆచార్యపురుషులకందరకు చీనాలో 'పుస' యని వ్యవహారము[6]. ఇది యటులుండ, ఆర్య, దేవ, మణి యనున వన్నియు గౌరవవాచక పదములు. ఈప్రత్యయములలో దేనిని చేర్చినను ఒకే మనిషి సూచితమగుటయు కలదు. మఱియొక విషయ మేమన, చాలతరచుగా, నిట్టియవశేషములను శిలామయపాత్రములందో, స్ఫటికపాత్రములందో జాగ్రత్తపరిచెదరు;

5. E. I. XX, p. 23.

6. Edkins - Chinese Buddhism, p. 77; Watters - yuan Chwang.

తరచుగా కలశములను, కరండములను ఒకదానిలో నొకటిగ నుంచి, వాటిలో నవశేషములనుబెట్టి వాటి నన్నిటిని స్తూపమున సురక్షితముగ భద్రపరుచుట వాడుక. అయితే ఇట్టి యవశేషములను పదిలపరుచుటకు మృణ్మయపాత్రలు వాడుట కూడ అసలు లేకపోలేదు. ఇట్టి యవశేషములతో గూడిన మట్టిచట్టియు, శాసనము చెక్కిన మూడు బానలును భోజపురమున దొరకినట్లు తెలియవచ్చినది[7]. బౌద్ధసుత్తములు (సూత్రములు) చెక్కిన యిటుకలు గూడ దొరకినవి[8]. ఇక తరువాత, మన శాసనభాష మామూలుగా మిశ్ర భాషలో (Mixed dialect) నుండే అటువంటి శాసనములలోకంటె నెక్కువ సాంస్కృతికముగ నున్నది; 'ఆర్య' పదమునకు 'అయు' రూపము 'అయకర్కహస్త,'[9] 'అయభదుకియ'[10] లవంటి మరికొన్ని నామాంతరములయందు గన్పట్టును గాని 'ప్రుష్టిక' యన్నది మాత్రము చక్కని సంస్కృతమని మనకు దెలిసియే యున్నది. అయి నాగార్జున, ఆర్యదేవులతోనే మహాయా: పొంగు, పోటు లారంభము. అప్పటినుండి సంస్కృతము వాడుకలోనికి వచ్చినది. కడపటిబాధక మేమన, ఇట్టి యవశేషవ నుంచిన కరండములమీది శాసనములు చుగా మనశాసనమునందలి 'ప్రుష్టికా' మువలె అవశేషములను సూచించు మేదియు లేకుండగనే, ఎవరి యవశేష లందు పదిలపరుపబడినవో వారి పేర మాత్రమే షష్ఠీ విభక్తియందు దెలు: వాడుక. అయినను, అవశేషములను సూచునవి కలవనుటకు కూడ గొన్ని యుహరణములు లేకపోలేదు. అట్టి యవ: కరండశాసనములు కొన్నిటియం దవ: సూచకముగ 'శారీర', 'ధాతు' పదము ప్రయుక్తము లయినవి[11].

---

7. Luders - List of Brahmi inscriptions - 676-78 and 680.

8. J. A. S. B. 1896, p. 101;

E. I. XXI, pp. 193 ff.

9. Luders 58.

10. Luders 367.

11. స్వాత్ అవశేషకరండశాసనము, జలాలాబాదుకరండశాసనము, ఒక పేటికమూత మీది క్రీ. శ. ౧ నాటి మరియొకశాసనము—Corpus Inscriptionum Indicarum, II, pages 4, 52 and 152.

E. I. II, pp. 326, 328 (భట్టిప్రోలు); A. S. S. I, p. No. 47 (అమరావతి).

ఇన్నిటిలో క్రీ. శ. ౧౪౬ నాటి శాసనమే మనశాసనమువంటిది: ఏలయన, ఆశాసనము చెక్కి పెట్టియం దొకశ్రమణుని యవశేషములను పదిలపరిచినారు. మిగిలినశాసనము లన్నియు బుద్ధుని యవశేషము గూర్చి తెలుపునవి.

ఆర్యదేవుడు నాగార్జునుని సుప్రసిద్ధ
ష్యుడు; అనేక గ్రంథములకు కర్త. ఇతడు
యికముగ, జాలవరకు సింహళ దేశీ
డే[12] కావచ్చును కాని యతడు తనజీవిత
న జాలభాగము హిందూదేశమున గడ
ు. హిందూదేశమునందలి యనేక స్థలము
లో నతనికి సంబంధము కలదని యువాన్
ంగ్ తెలుపునుకాని, అతని కాంధ్రదేశ
త్తో నెక్కువసంబంధము కలదనుట కతడు
గార్జునుని శిష్యుడనుట తక్క అంతకంటె
తవర కేయాధారమును లేదు. దీనిని
యు, పైనుడివిన బాధకములను బట్టియు
చూడగా ఈఘటము ఆర్యదేవశల్యావశేష
ములను భద్రపరిచిన పాత్రమేనా యని సంశ
యింపవలసియే యుండును[13] కాని అట్టిదే
కాదగునేమో యని పూర్వోదాహృతము
లయిన యితర ప్రమాణములను బట్టి ఒక
సూచన చేయుట యుక్త మనిపించినది.
ఇందుకు చూపిన ప్రమాణము లిటీవలివి :
అవి యయినను నిశ్చితములు కావు. · అ:దా
జాగా నిచట చేసిన సూచన స్థిరపడుట కాని,
రద్దుపడుటకాని భవిష్యత్పరిశోధనమువలన
దేలవలసిన విషయము.

(అనువదితము)

---

12. లేదా దక్షిణహిందూదేశీయుడు—Watters, I, p. 321; Beal, V, 190, No. 76.

13. ఆర్యదేవునిగురించి తెలిసికొనుటకు జూడుడు: Watters - yuan Chwang, Index-S. V. Deva
ıl - Buddhist records, ముఖ్యముగా I, 189, No. 76. మహాయానతత్వమునుగురించి ఆర్యదేవవిరచిత
· ఛందోబద్ధమయిన యొకచిన్నకృతి దొరకినది. హరప్రసాదశాస్త్రిగారు దానిని 1898 లో ప్రకటించినారు—
A. S. B. II, pp. 175 - 84. ఆర్యదేవుని 'చతుశ్శతిక'—దీనినికూడ హరప్రసాదశాస్త్రిగారు పరిష్క
) ప్రకటించినారు — Memoirs, A S. B. III (8), pp. 449 - 514. తరువాత మరల విధుశేఖర
ాచార్యగారు పరిష్కరించి ప్రకటించినారు — రెండవభాగముమాత్రమే—Viswabharati Series, No. 2
31). ఆర్యదేవకృతమగు 'శతశాస్త్ర' మను చిన్నన్యాయ గ్రంథమొకటి దొరకినది. దానిని గాయకవాడ
మంటల్ సీరీస్, 49 - వ సంపుటముగ, న్యాయమును (Logic) గురించి దిజ్ఞాగాచార్యులవారికి పూర్వము
బౌద్ధగ్రంథములలో తుక్కి అను ఆయన ప్రకటించిరి. ఆర్యదేవుని జన్మస్థలమును గురించిన చర్చకు
డుడు: I. H. Q. 1933, pp. 978 - 9; వాట్టర్స్ గ్రంథమునందలి 'క్వాంగ్ - పై - లుక్', XX
362.

నండూరి శాసనఘటచిత్రములు

శాసనమునకు సుద్దపొడి రాచితీసిన ఘటఛాయాచిత్రము

శాసన ప్రతిబింబము

శాసనఘట ఛాయాచిత్రములు